

Nd.

16. Frumvarp til laga

um vinnudeilur.

Flm.: Thor Thors og Garðar Þorsteinsson.

I. KAFLI

Um vinnusamninga, verkföll (Strike) og verksvipting (Lockout).

1. gr.

Samninga milli verkalýðsfélags annarsvegar og vinnuveitenda eða vinnuveitendafélags hinsvegar um verkalaun og önnur vinnukjör skal gera skriflega, og skal getið samningstíma og uppsagnarfrests.

Nú er þess ekki getið í samningi, hversu lengi hann skuli vera í gildi, og telst hann þá gerður til þriggja ára.

Nú er samningi ekki sagt upp innan uppsagnarfrests, sem ákveðinn er í samningi, eða minnst þrem mánuðum fyrir lok samningstíma, ef enginn uppsagnarfrestur er settur, og telst samningur þá framlengdur um eitt ár í senn.

Uppsögn skal vera skrifleg í ábyrgðarbréfi eða með símskeyti.

2. gr.

Nú gera vinnuveitandi og verkamaður vinnusamning, sem er í ósamræmi við samning milli vinnuveitenda- og verkalýðsfélaga, sem þeir eru meðlimir í, og er þá slíkur samningur ógildur, enda sé samningurinn milli félaganna þess eðlis, að hann skuldbindi hvern einstakan meðlim þeirra.

3. gr.

Nú hafa vinnuveitendafélag og verkalýðsfélag gert samning, og er hann þá skuldbindandi fyrir hverja einstaka deild og hvern einstakan meðlim félaganna og deildanna, og hvílir sú skuldbinding á þeim áfram, þó úrsögn eða brottrekstur úr félagi eða deild þess fari fram, þangað til sá, sem segir sig úr eða er brottrekinn, segir samningnum upp fyrir sig eftir þeim reglum, sem gilda um uppsögn samningsins.

4. gr.

Verkalýðsfélög og vinnuveitendafélög bera ábyrgð á því, að deildir þeirra og einstakir meðlimir, svo og einstakir meðlimir deildanna, haldi samninga þá, sem ræðir um í 1. málsgl. 1. gr., og verður ekki samið gagnstætt þessu ákvæði. Þó ber félagið ekki ábyrgð á ólöglegri vinnustöðvun einstakra meðlima sinna, ef það sannar,

að það eigi ekki sjálfst sök á vinnustöðvuninni, enda hafi það reynt til hins ýtrasta að hindra vinnustöðvunina og framhald hennar.

Félag hefir ávallt rétt til þess að vikja úr félaginu meðlim sinum meðan lögbrot hans stendur yfir og í eitt ár þar eftir, þó ekkert sé ákveðið um slíkt í félagslögum, einnig að svipta meðlim á sama tímabili fjárstyrk, sem meðlimum annars er greiddur, þegar vinnustöðvun verður, svo framarlega sem félagsmaður hlýðir ekki skipun félagsstjórnar um það, að hætta ólöglegri vinnustöðvun. Sama er um afstöðu félags, sem er deild í viðtækara félagi, gagnvart aðalfélaginu.

5. gr.

Nú verður ágreiningur um gildi samnings, slíks sem ræðir um í 1. málsg. 1. gr., eða hvernig beri að skilja hann, eða um kröfur, sem byggðar eru á gerðum samningi, og er þá bannað að neyta verkfalls eða verksviptingar til þess að fá skorið úr slíkum ágreiningi.

Hafi Vinnudómstóll Íslands úrskurðað, að brotið hafi verið gegn gerðum samningi eða vinnustöðvun sé gagnstæð ákvæðum 1. liðs þessarar greinar og liðnir eru fjórir dagar frá uppkvaðningu dómsins, án þess að dæmdi hafi bætt brot sitt, þá getur dómstóllinn veitt aðilja, sem málið vann, eða verkalýðs- eða vinnuveitendafélagi, sem hann er í, heimild til vinnustöðvunar, að undangengnum fundi með báðum aðiljum, en slík heimild veitir ekki gagnaðilja eða verkalýðs- eða vinnuveitendafélagi, þar sem hann er meðlimur, rétt til þess að framkvæma eða framhalda vinnustöðvun í sambandi við deiluna.

6. gr.

Nú liggur fyrir ágreiningur milli verkalýðsfélags og vinnuveitanda eða vinnuveitendafélags um launakjör, vinnuskilmála eða vinnumál yfir höfuð, án þess að fyrir liggi gildandi samningur, og er þá bannað að neyta vinnustöðvuna til lausnar slíkra mála, nema fullnægt sé eftirgreindum skilyrðum:

- a. Vinnustöðvun má, ef félag á í hlut, ekki fara fram nema samþykkt sé með minnst $\frac{3}{4}$ atkvæða greiddra á fundi, sem samkvæmt lögum hlutaðeigandi félagskapar hefir fullveldi til þess að taka ákvarðanir um vinnustöðvanir slíkar, sem um er að ræða í hvert sinn.
- b. Nú er fyrirhugað að leggja tillögu um vinnustöðvun fyrir fullvalda fund (sbr. a-lið), og skal þá tilkynna það gagnaðilja í sérstöku ábyrgðarbréfi, og má vinnustöðvun ekki byrja fyrr en liðnir eru 14 sólarhringar frá því að tilkynningarbréf var sett á pósthönd.
- c. Nú samþykkir fullvalda fundur tillögu um vinnustöðvun (sbr. b-lið), og skal þá tilkynna það gagnaðilja í sérstöku ábyrgðarbréfi, og má vinnustöðvun ekki byrja fyrr en liðnir eru 7 sólarhringar frá því að tilkynningarbréf var sett á pósthönd.
- d. Nú er verkalýðsfélag í Alþýðusambandi Íslands, en vinnuveitandi eða vinnuveitendafélag í Vinnuveitendafélagi Íslands, og skal þá senda tilkynningarbréf fyrir milligöngu þeirra aðalfélaga, og teljast frestir þeir, sem ræðir um í b- og c-lið, frá því að tilkynningarbréf eru sett á póst í Reykjavík.

Á því tímabili, þegar bönnuð er vinnustöðvun, skal farið eftir þeim vinnu- og kaupkjörum, sem voru í gildi þegar deila hófst, nema aðiljar komi sér saman um annað.

II. KAFLI

Um sáttatilaunir.

7. gr.

Atvinnumálaráðherra skal skipa einn rikissáttasemjara og þrjá héraðssáttasemjara, sem skulu búsettir á Ísafirði, Akureyri og Seyðisfirði. Ákveður atvinnu-

málaráðherra sáttahéruð. Vinnudómstóll Íslands skal bera fram tillögu um skipun sáttasemjara. Nú eru fjórir dómendur hið fæsta, þar á meðal báðir dómendur tilnefndir af Vinnuveitendafélagi Íslands og Alþýðusambandi Íslands, á einu máli um tilnefning, og skulu þá þeir menn skipaðir, er þeir tilnefna. Atvinnumálaráðherra skal í nóvember það ár, sem kjörtími sáttasemjara er á enda, beiðast tillagna dómstólsins, sem skal senda þær fyrir 15. desember næstan eftir. Ella skipar atvinnumálaráðherra frjálst, með hliðsjón af framkomnum tillögum einstakra dómenda, sem honum kynnu að hafa borizt.

Á sama hátt skal skipa einn vararíkissáttasemjara og þrjá varahéraðssáttasemjara.

8. gr.

Eftir tillögu ríkissáttasemjara getur atvinnumálaráðherra skipað sérstaka sáttasemjara eða, ef mjög mikið liggur við, nefnd manna til þess að framkvæma sáttatilaunir í einstökum vinnudeilum.

9. gr.

Sáttasemjarar og varamenn þeirra skulu skipaðir til þriggja ára í senn, og miðast skipun þeirra við áramót. Atvinnumálaráðherra getur veitt sáttasemjara lausn frá starfanum eftir beiðni hans, ef ástæða þykir til.

Nú deyr sáttasemjari eða fær lausn frá starfi, og skal þá tafarlaust fara fram tilnefning og skipun nýs sáttasemjara, með þeim hætti, er að framan greinir, fyrir þann hluta, sem eftir er af kjörtíma þess, sem frá fór.

10. gr.

Ríkissáttasemjari er yfirmaður héraðssáttasemjara, og fær atvinnumálaráðherra sáttasemjurum erindisbréf, þar sem meðal annars sé ákveðin afstaða ríkissáttasemjara til héraðssáttasemjara.

11. gr.

Ríkissáttasemjara skal skylt að kynna sér nákvæmlega horfur og ástand atvinnulífsins, og einkum öll vinnukjör vinnusala, þ. e. lengd vinnutíma, launakjör, yfirvinnu, aðbúnað við vinnu og annað þess háttar. Sama skulu héraðssáttasemjarar gera í héruðum sínum. Héraðssáttasemjarar skulu tilkynna ríkissáttasemjara öll atvik, sem þeir telja, að geti raskað vinnufriði í héraðinu.

Sérhvert félag vinnuveitenda eða verkalýðs. er samning gerir við annað félag eða einstakan mann um vinnukjör, skal skylt að senda ríkissáttasemjara tafarlaust afrit af samningnum og annað afrit til hlutaðeigandi héraðssáttasemjara.

Ríkissáttasemjari skal senda atvinnumálaráðuneytinu á missiri hverju skýrslu um starfsemi sína.

12. gr.

Nú fær ríkissáttasemjari vitneskju um, að samningar hafi ekki náðst um vinnu-mál í einhverju fyrirtæki eða atvinnugrein, og telur, að leitt geti til vinnustöðvunar, og getur hann þá krafist aðilja um skýrslu um tildrög deilunnar og alla aðstöðu að því er hana snertir, svo og um allar kröfur og tilboð, sem fram hafa komið.

Ríkissáttasemjari getur byrjað sáttatilaunir, þó honum hafi ekki verið tilkynnt samkvæmt 13. gr., að vinnustöðvun sé fyrirhuguð eða vinnustöðvun ekki byrjuð, ef hann telur það heppilegt, og sérstaklega þegar þess er óskað af vinnuveitendum eða verkalýðsfélögum.

Ríkissáttasemjari getur látið héraðssáttasemjara eða sérstaklega skipaðan sáttasemjara (sbr. 8. gr.) framkvæma rannsókn eða sáttatilaun samkvæmt framansögðu.

13. gr.

Nú ætlar vinnuveitandi eða vinnuveitendafélag að gera verksvipting eða verkalýðsfélag að gera verkfall út af ágreiningi um launakjör, vinnuskilmála eða vinnu-

mál yfir höfuð, án þess að fyrir liggi gildandi samningar eða aðstaðan að öðru leyti er þannig, að ágreiningurinn heyri ekki undir Vinnudómstól Íslands, og skal þá strax tilkynna ríkissáttasemjara slíka fyrirætlun.

Tilkynning skal senda í símskeyti eða ábyrgðarbréfi, og skal þar skýrt frá því, hvert sé ágreiningsefni, við hvaða atvinnurekstur vinnustöðvun sé fyrirhuguð, til hve margra verkamanna við hvern atvinnurekstur fyrir sig hún muni ná, hvenær fyrirhugað sé, að vinnustöðvun byrji, og hvort byrjaðar séu samningsumleitanir milli aðilja, þeim fram haldið eða slitið.

Nú standa yfir samningaumleitanir þegar tilkynning fer fram, en þeim verður síðar slitið, og skal þá senda ríkissáttasemjara framhaldstilkynning þar um á sama hátt sem frumtilkynning.

Vinnuveitandi sá eða vinnuveitendafélag eða verkalýðsfélag, sem ætlar að gera vinnustöðvun, er ræðir um í 1. mgr., skal senda framangreindar tilkynningar, og sé sá aðili félagi í Vinnuveitendafélagi Íslands eða Alþýðusambandi Íslands, skal senda tilkynningu til þeirra, en þau aðalfélög senda hana áfram til ríkissáttasemjara.

Samtímis því, sem tilkynning er send ríkissáttasemjara, skal senda gagnaðilja eftirrit af henni á sama hátt sem fyrr er sagt um tilkynningarnar sjálfar.

14. gr.

Vinnustöðvun slíka, sem ræðir um í 13. gr., má aldrei gera fyrr en liðnir eru fjórir sólarhringar frá því að tilkynning kom í hendur ríkissáttasemjara um það, að samningaumleitanir milli aðilja (sbr. 13. gr. 2. mgr.) hafi ekki verið byrjaðar eða þeim verið slitið. Ber tilkynnanda að afla sér upplýsinga um það frá ríkissáttasemjara, hvenær tilkynning barst honum.

Þegar ríkissáttasemjara hefir borizt tilkynning um, að samningsumleitanir hafi ekki byrjað milli aðilja, eða þeim hafi verið slitið (sbr. 13. gr. 2. mgr.), eða honum verður á annan hátt kunnugt um, að samningsumleitunum hafi verið slitið, skal honum skylt að banna vinnustöðvun þar til sáttatilaun hafi farið fram og hún samkvæmt 23. gr. telst orðin árangurslaus, nema hann telji hina yfirvofandi vinnustöðvun mjög þýðingarlitla og enga hættu á því, að hún hafi aðrar vinnustöðvanir í för með sér. Bannið skal sent í ábyrgðarbréfi eða símskeyti þeim vinnuveitanda, vinnuveitendafélagi, verkalýðsfélagi eða aðalfélagi, sem hefir sent eða bar að hafa sent tilkynning um hina fyrirhuguðu vinnustöðvun, og jafnframt skal ríkissáttasemjari tilkynna gagnaðilja, að hann hafi gefið út bannið. Bannið er ógilt, ef ríkissáttasemjari sendir það ekki frá sér innan tveggja sólarhringa eftir að honum barst tilkynning um, að samningsumleitanir hafi ekki byrjað milli aðilja, eða að þeim hafi verið slitið.

Nú hefir sátttaumleitun farið fram samkvæmt því, sem segir í 12. gr. 2. mgr., og ræður þá ríkissáttasemjari, hvort hann gefur út bann samkvæmt 2. mgr. þessarar greinar.

Þegar aukin er fyrirhuguð vinnustöðvun frá því, sem fyrst er tilkynnt, skal fara um það sem ný vinnustöðvun væri.

15. gr.

Nú hefir ríkissáttasemjari bannað vinnustöðvun samkvæmt 14. gr. 2. mgr., og skal hann þá tafarlaust hefja sáttatilaunir. Ríkissáttasemjari getur þó falið héraðssáttasemjara að framkvæma sáttatilaunina. Svo getur hann og falið sérstaklega skipuðum sáttasemjara eða sérstaklega skipaðri nefnd manna (8. gr.) að framkvæma sáttatilaun í viðkomandi vinnudeilum.

Þó vinnustöðvun hafi ekki verið bönnuð, geta bæði ríkissáttasemjari og héraðssáttasemjarar hafið sáttatilaunir af sjálfsdáðum eða samkvæmt tilmælum annars aðilja.

Sáttasemjari ákveður stað og stund til sáttatilauna, og má halda sáttafund

utan sáttaumdæmis. Sáttasemjari kallar aðilja til sáttafunda á þann hátt, sem hann telur við eiga, eftir því sem á stendur í hvert sinn. Það er skylda að hlýða kvaðning sáttasemjara.

16. gr.

Aðiljar geta látið meðlimi þeirra félag, er hlut eiga að máli, mæta fyrir sig við sáttatilaunir. Einnig starfsmenn þeirra, eigendur, stjórnendur eða starfsmenn einstakra fyrirtækja, sem eiga í deilu.

17. gr.

Sáttasemjari skal við sáttatilaun leita, á þann hátt, sem hann telur við eiga, allra nauðsynlegra upplýsinga út af deiluefni og reyna eftir mætti að koma á samkomulagi milli aðilja. Nú verður ágreiningur um staðreyndir, sem sáttasemjari telur hafa verulega þýðingu fyrir úrslit deilunnar, og hefir sáttasemjari þá rétt til að krefja aðilja skýrslu þar um. Verði aðiljar eigi við þeirri kröfu eða sáttasemjari telur skýrslur þeirra eigi fullnægjandi og að frekari upplýsingar séu nauðsynlegar, getur hann krafizt þess, að aðili láti fara fram vitnaleiðslu fyrir Vinnudómstól Íslands til upplýsingar málinu. Hefir hann rétt til að vera viðstaddur vitnaleiðslurnar og láta bera upp fyrir vitnunum þær spurningar, sem hann telur líklegar til að skýra málið.

Nú kemst á sátt við sáttatilaun, og skal sáttasemjari þá sjá um, að gerður sé samkvæmt henni skriflegur samningur milli aðilja.

Sáttatilaunir skulu fara fram fyrir luktum dyrum.

Sáttasemjari heldur gerðabók. Skal þar skráð, hvar og hvenær sáttatilaun fór fram, nafn sáttasemjara og aðilja, sem eru viðstaddir. Geta skal framlagðra skjala og þess, sem fram fer, í aðalatriðum. Komist sátt á, ber að skrá sáttina í gerðabókina, og rita aðiljar undir.

18. gr.

Sáttasemjari getur, hvenær sem hann telur henta, borið fram miðlunartillögu, en eigi má án hans samþykkis gera hana heyrinkunna meðan ekki er komið svar beggja aðilja, og ef félag á í hlut, getur hann ákveðið, að aðiljar megi ekki kynna sér tillöguna fyrr en á þeim fundi félagsins, þegar taka skal ákvörðun um tillöguna. Áður en sáttasemjari ber fram miðlunartillögu ber honum að ráðgast um hana við einn eða fleiri fulltrúa hvors aðilja, og ef aðiljar eru meðlimir í Vinnuveitendafélagi Íslands eða Alþýðusambandi Íslands, skal sáttasemjari einnig bera tillöguna undir þau félög eða umboðsmann þeirra. Sáttasemjari ákveður, hvenær aðiljar skuli taka ákvörðun um miðlunartillögu, en ráðgast um það við hlutaðeigendur.

19. gr.

Þá er miðlunartillaga er borin undir atkvæði í félagi vinnuveitenda eða verkamanna, skal hún borin fram eins og sáttasemjari hefir gengið frá henni, og ber við atkvæðagreiðslu að svara miðlunartillögunni játandi eða neitandi.

Atkvæðagreiðsla skal vera leynileg og skrifleg.

20. gr.

Þá er atkvæði hafa verið talin, er félaginu þegar skylt að tilkynna sáttasemjara, hversu mörg hafa orðið já og nei, og jafnframt hversu margir félagsmenn eru atkvæðisbærir. Þá er atkvæðagreiðsla á að fara fram, er félagi skylt, eftir því sem við verður komið, að sjá svo um, að sérhver atkvæðisbær félagsmaður fái að kynnast miðlunartillögunni í heild, þó þannig, að hlýtt sé fyrirmælum þeim, sem sáttasemjari kann að hafa gefið um leynd tillögunnar samkvæmt ákvæðum 18. greinar.

21. gr.

Miðlunartillaga sáttasemjara telst samþykkt nema neðangreind tala atkvæða hafi verið á móti henni:

minnst	50%	greiddra	atkv.	þegar	75%	atkvæðisbærra	félaga	hafa	greitt	atkv.
—	52—	—	—	—	minna en 75%	en minnst 70%	—	—	—	—
—	55—	—	—	—	—	—	65—	—	—	—
—	57—	—	—	—	—	—	60—	—	—	—
—	60—	—	—	—	—	—	60—	—	—	—
—	62—	—	—	—	—	—	55—	—	—	—
—	65—	—	—	—	—	—	50—	—	—	—
—	67—	—	—	—	—	—	45—	—	—	—
—	70—	—	—	—	—	—	40—	—	—	—
—	72—	—	—	—	—	—	35—	—	—	—
—	75—	—	—	—	—	—	30—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	25—	—	—	—

Hafi færri en 25% atkvæðisbærra félaga greitt atkvæði, telst sáttatillaga samþykkt.

Auðir og ógildir atkvæðaseðlar teljast ekki með greiddum atkvæðum, og skal heldur eigi á annan hátt neitt tillit til þeirra tekið.

22. gr.

Nú telur sáttasemjari rétt, að deilur í fleiri en einni atvinnugrein séu útkljáðar í einu lagi, og getur hann þá ákveðið í miðlunartillögum viðvikjandi þeim atvinnugreinum, að þær skuli teljast sem ein heild, og úrskurður um, hvort miðlunartillögurnar teljist samþykktar, fari eftir samanlögðum tölum greiddra atkvæða og atkvæðisbærra félaga í báðum eða öllum atvinnugreinum, sem teljast skulu heild í þessu efni.

Bannað er að birta atkvæðatölur fyrr en sáttasemjari hefir birt niðurstöðu atkvæðagreiðslu.

Ríkissáttasemjari getur ákveðið, að vikja megi að einhverju leyti frá framangreindum reglum, þegar um er að ræða sjómenn, sem eru á skipum í utanríkisferðum, þar með töldum fiskiskipum, sem veiða til sölu utanlands.

23. gr.

Nú eru liðnir tíu sólarhringar eða meira frá því að ríkissáttasemjari sendi frá sér bann (14. gr. 1. mgr.) eða framhaldsbann (14. gr. 4. mgr.) gegn vinnustöðvun, án þess að sáttatilaunir hafi tekizt, og getur þá hvor aðili krafizt þess, að sáttatilaunum skuli lokið, enda hafi hann ekki vanrækt skyldur sínar um hluttöku í sáttatilaunum með því að sækja eigi sáttafundi eða á annan hátt. Skal þá ljúka sáttatilaunum innan fjöggra sólarhringa eftir að krafan kom í hendur sáttasemjara, sem með málið fer, og komist eigi á sætt innan þess tíma, telst sáttatilaun orðin árangurslaus (14. gr. 2. mgr.). Þetta er þó eigi því til fyrirstöðu, að sáttatilaunir séu hvenær sem er teknar upp aftur samkvæmt 15. gr. 2. mgr. Hafi sáttasemjari lagt fyrir aðilja úrslitastillögu, skal hún skráð í gerðabók hans.

Nú takast eigi sáttatilaunir, og getur þá ríkissáttasemjari eða héraðssáttasemjari, sem hefir haft málið til meðferðar, birt skýrslu um málið, ef hann telur það rétt.

24. gr.

Vilji annarhvor aðili samþykkja miðlunartillögu sáttasemjara eftir að sáttatilaunum hefir verið lokið og þær orðið árangurslausar, skal hann senda sáttasemjara hér að lútandi yfirlýsingu. Sáttasemjari sendir þá hinum aðilja eftirrit af slíkri yfirlýsingu, og vilji hann þá einnig fallast á sáttatillöguna, boðar sáttasemjari aðilja á fund til sammingsgerðar.

25. gr.

Þó sáttatilaunum sé lokið, geta báðir aðiljar í sameiningu krafizt þess, að byrjað sé á þeim aftur, og líði mánuður frá því að sáttatilaunum var hætt, án þess að sátt hafi komizt á eða aðiljar beðið um að þær væru byrjaðar á ný, þá er það skylda sáttasemjara þess, sem farið hefir með málið, að skora á aðilja að hefja

nýja samninga, enda geta bæði rikissáttasemjari og nefndur sáttasemjari hvenær sem er beint slíkri áskorun til aðilja.

26. gr.

Bannað er að gefa út vottorð eða leiða vitni um það, hvað hvor aðili hefir horið fram eða lagt til, meðan á samningum stendur undir forystu sáttasemjara, nema því aðeins, að samþykki beggja aðilja komi til.

27. gr.

Laun sáttasemjara ákveður atvinnumálaráðherra, og skulu þau ásamt öðrum kostnaði við framkvæmd laga þessara greiddast úr rikissjóði.

28. gr.

Brot gegn þessum kafla laganna varða sektum frá 5 til 2000 kr., sem renna í rikissjóð, nema strangari hegning sé við lögð samkvæmt öðrum lögum. Með þessi mál skal farið sem almenn lögglumál.

III. KAFLI

Um Vinnudómstól Íslands.

29. gr.

Setja skal á stofn vinnumáladómstól, er nefnist „Vinnudómstóll Íslands“ og sé skipaður þannig:

Í dómnum eiga sæti fimm menn. Hæstiréttur útnefnir formann dómstólsins, varaformann, tvo aðaldómara og tvo varadómara, alla til þriggja ára í senn. Varadómarar taka í þeirri röð, sem þeir eru útnefndir, sæti aðaldómara í forföllum þeirra eftir ráðstöfun ritara dómstólsins. Stjórn Vinnuveitendafélags Íslands kýs einn aðaldómara og einn varadómara, og stjórn Alþýðusambands Íslands kýs einnig einn aðaldómara og einn varadómara. Taka varadómarar hvors félags sæti í dómstólnum í forföllum aðaldómara sama félags, og gerir aðaldómari ráðstöfun til þess að hlutaðeigandi varadómari mæti í forföllum hans.

Útnefning og kosning dómara skal fara fram þriðja hvert ár í októbermánuði, og gildir þrjú næstu almanaksár. Ritari dómstólsins hlutast til um framkvæmd þessa. Nú hafa stjórnir Vinnuveitendafélags Íslands og Alþýðusambands Íslands ekki tilkynnt ritara dómarakosning sína innan tveggja vikna eftir að ritari hefir sett á póst í Reykjavík ábyrgðarbréf til þeirra hér að lútandi, og skal ritari þá aftur skora á þær með ábyrgðarbréfi að framkvæma kosninguna innan viku, að viðlögðum missi réttar til dómarakosningar. Verði kosning þá samt eigi framkvæmd af hendi stjórnar annarshvors félagsins eða beggja og síðan tilkynnt ritara innan þriggja daga eftir kosning, skal ritari skrifa hæstarétti beiðni um að útnefna dómara og varadómara í hin auðu sæti, og gildir sú útnefning einnig fyrir þrjú næstu almanaksár.

Nú verður autt sæti formanns eða varaformanns, aðaldómara eða varadómara á kjörtímabili, og skal þá formaður eða varaformaður í forföllum hans þegar í stað gera ráðstafanir til þess, að fyllt verði í skarðið samkvæmt framangreindum reglum, en fresti alla í því efni setur dómstóllinn.

Dómarar vikja sæti eftir sömu reglum sem gilda almennt um hæstaréttardómara. Dómstóllinn úrskurðar sjálfur, hvort dómari skuli vikja sæti.

Dómarar, sem hafa byrjað meðferð máls, skulu ljúka því, þó kjörtími þeirra sé á enda.

Dómstóllinn er ekki starfhæfur nema allir dómarar, eða í forföllum þeirra varadómarar, séu mættir.

Áður en dómari tekur sæti í dómstólnum í fyrsta sinn, skal hann skriflega heita því, að viðlögðum drengskap, að hann framkvæmi dómarastörf sín eftir beztu vitund og samvizku.

30. gr.

Dómarar skulu hafa ríkisborgararétt hér á landi, vera 30 ára eða eldri, vera fjár síns ráðandi og hafa óflekkað mannorð. Formaður og varaformaður skulu auk þess fullnægja skilyrðum fyrir því að vera hæstaréttardómarar. Hinir tveir aðaldómarar og varadómarar, sem hæstarétti ber að útnefna, skulu fullnægja almennum dómaraskilyrðum.

Dómarar þeir, sem hæstiréttur útnefnir, mega ekki hafa þá aðstöðu, að þeir verði taldir vilhallir um málefni vinnuveitenda og verkalýðs.

31. gr.

Atvinnumálaráðherra skipar ritara dómstólsins og veitir honum lausn, hvorttveggja samkvæmt tillögu dómstólsins. Ritari skal hafa leyst af hendi embættispróf í lögum og fullnægja að öðru leyti almennum dómaraskilyrðum.

32. gr.

Allur kostnaður við dómstólinn skal greiddur úr ríkissjóði, að svo miklu leyti sem eigi kunna að nægja þær upphæðir, sem dómstóllinn dæmir málsaðilja til að greiða upp í kostnaðinn við dómhaldið. Dómstóllinn ákveður sjálfur þóknun til dómenda og ritara dómstólsins, svo og önnur útgjöld í þarfir dómstólsins.

33. gr.

Starfssvið vinnudómstólsins skal vera þetta:

- I. Að dæma um þau mál, sem ræðir um í 5. gr., og veita heimild samkvæmt 2. mgr. sömu greinar.
- II. Kæra má til dómstólsins þegar svo stendur á, sem hér segir á eftir, og með þeim afleiðingum, sem ræðir um í 34. gr., brot á samningum milli verkalýðsfélags annarsvegar og hinsvegar vinnuveitendafélags eða einstaklingsfyrirtækis, enda séu ekki gangstæð ákvæði í samningnum:
  1. Þegar vinnuveitendafélag gerir sig sekt um háttalag, sem gengur á gerða samninga við verkalýðsfélag.
  2. Þegar einn eða fleiri af meðlimum vinnuveitendafélags gerir eitthvað það, sem brýtur gegn samningi, er félagið hefir gert, og gengur þar með á rétt verkalýðsfélags eða einstakra meðlima þess samkvæmt samningnum.
  3. Þegar verkalýðsfélag gerir sig sekt í háttalagi, sem brýtur gegn samningi þess við vinnuveitendafélag, eða meðlimir verkalýðsfélags gera eitthvað í sameiningu, sem er brot á slíkum samningi.

Þegar svo stendur á sem segir í 1.—3. lið, getur félagið, þegar brot hefir verið framið gegn því eða meðlimum þess, kært brotið til dómstólsins með því að stefna hinu félaginu fyrir dómstólinn.
  4. Þegar einkafyrirtæki hefir gert samning við verkalýðsfélag, geta einkafyrirtækið og verkalýðsfélagið kært hvort annað fyrir dómstólnum, þegar um er að ræða slík brot, sem nefnd eru í 1.—3. lið.
  5. Þegar vinnuveitendafélag eða meðlimir þess, eða einstaklingsfyrirtæki, boða verksvipting (Lockout) gagnvart verkalýðsfélagi eða meðlimum þess, og hlutaðeigandi verkalýðsfélag vill halda því fram, að verksviptingin, eða ófullnægðar kröfur, sem hún byggist á, séu gagnstæð gerðum samningum, þá getur verkalýðsfélagið sent hlutaðeigandi vinnuveitendafélagi eða einstaklingsfyrirtæki mótmæli gegn lögmati verksviptingarinnar í ábyrgðarbréfi, í síðasta lagi innan 5 daga, og er þá báðum aðiljum rétt að bera undir úrskurð dómstólsins, hvort verksviptingin geti talizt lögleg.

Eftir tilsvarendi reglum getur hvor aðili skotið til úrskurðar dómstólsins, hvort lögmætt sé verkfall, sem verkalýðsfélag eða einstakir meðlimir þess hafa boðað gegn vinnuveitendafélagi eða meðlimum þess eða einstaklingsfyrirtæki.

6. Nú hefir vinnuveitendafélag eða meðlimur þess eða einstaklingsfyrirtæki byrjað eða fram haldið verksvipting gagnvart verkalýðsfélagi eða meðlimum þess, og getur verkalýðsfélagið þá höfðað mál fyrir réttinum gegn vinnuveitendafélaginu eða einstaklingsfyrirtækinu, þegar verkalýðsfélagið telur verksviptinguna, eða ófullnægðar kröfur, sem hún er sprottin af, vera brot gegn gildandi samningum, löglega uppkveðnum gerðardómum eða dómum uppkveðnum af vinnudómstólnum.
7. Nú hefir verkalýðsfélag eða meðlimur þess á tilsvarendi hátt byrjað eða fram haldið verkfalli gegn vinnuveitendafélagi eða meðlim þess eða einstaklingsfyrirtæki, og getur vinnuveitendafélagið og einstaklingsfyrirtækið þá höfðað mál fyrir dómstólnum gegn verkalýðsfélaginu, ef vinnuveitendafélagið eða einstaklingsfyrirtækið telur verkfallið vera gagnstætt gildandi samningum, gerðardómum eða dómum vinnudómsins.

Önnur deilumál milli vinnuveitenda og verkamanna má einnig leggja undir úrskurð dómstólsins, þegar að minnsta kosti fjórir dómendur eru því samþykkir, enda sé svo um samið í almennum eða sérstökum samningi milli vinnuveitendafélags og verkalýðsfélags, eða milli einstaklingsfyrirtækis og verkalýðsfélags.

Nú er eitthvert slíkt félag, sem að framan greinir, eða einstaklingsfyrirtæki meðlimur í viðtækari félagsskap, og skal sá félagsskapur þá höfðað málið af hendi stefnanda. Á sama hátt skal málið höfðað gegn hinum viðtækari félagsskap vegna stefnda.

34. gr.

Þegar svo stendur á sem segir í 33. gr. II. 1.—4. lið, úrskurðar vinnudómstóllinn, hvort brotið hafi verið gegn gerðum samningum, og hvort ákvörðun, sem tekin hefir verið og kært er yfir, telst ógild sem gagnstæð samningi. Má þá dæma þann eða þá, sem bera ábyrgð á kæruefni, til greiðslu sektabóta, sem renna til þess, er tjón hefir beðið, en sé ekki eða að svo miklu leyti sem ekki er um tjón að ræða, greiðast sektabætur stefnanda málsins. Sektabætur má innheimta sem fjárkröfur á venjulegan hátt, en um afplánun skal eigi vera að ræða.

Nú er sammingsrofi fólgandi í vangreiðslu peningaupphæðar, og má þá dæma til greiðslu upphæðarinnar ásamt greiðslu ómaksbóta vegna málssóknar, í stað sektabóta.

Þegar tjón hefir orðið, skal ákveða upphæð sektabóta með hliðsjón af því, hve mikið tjónið er, en þó taka hæfilegt tillit til þess, að hve miklu leyti brot getur talizt afsakanlegt að því er hinn brotlega snertir. Sektabætur má einnig fella alveg niður, ef mjög miklar málsbætur eru fyrir hendi, og sektabætur vegna ólöglegrar vinnustöðvunar skulu niður falla, þegar sá, sem fyrir vinnustöðvun verður, hefir með sammingsrofi gefið nægilegt tilefni til vinnustöðvunarinnar.

Til hækkunar sektabóta skal sérstaklega meta, ef hinn brotlegi hefir neitað að láta útkljá mál með gerðardómi, þrátt fyrir þar um gerðan samning, eða hafi hann brotið gegn annaðhvort löglega uppkveðnum gerðardómi eða dómi vinnudómstóls þess, sem ræðir um i lögum þessum.

Þegar ákveðin er upphæð sektabóta, skal taka tillit til kostnaðar þess aðilja, sem sektabætur eru tildæmdar, við höfðun og rekstur málsins.

Þegar svo stendur á sem segir í 33. gr. II. 6. og 7. lið, má dæma þann eða þá, sem bera ábyrgð á broti, til greiðslu sektabóta, samkvæmt reglum þeim, sem settar eru í 1.—5. mgr. hér að framan. Nú liggur fyrir, að dómstóllinn dæmi bæði um það, hvort vinnustöðvun sé ólögleg og um greiðslu sektabóta, og getur dómstóllinn þá dæmt fyrr, og sérstaklega um fyrra atriðið, ef það telst muni taka mun lengri tíma að komast að niðurstöðu um sektabæturnar.

Þegar svo stendur á sem segir í 33. gr. I. og II., 7. lið, 2. mgr., má einnig höfða mál fyrir vinnudómstólnum til greiðslu sektabóta eftir reglum þeim, sem settar eru í þessari grein.

35. gr.

Þegar svo stendur á, að rétt er að höfða mál fyrir vinnudómstólnum, má ekki flytja slík mál fyrir hinum almennu dómstólum landsins. Þó á hver einstakur verkamaður rétt á því að höfða mál fyrir hinum almennu dómstólum til greiðslu verkalauna, nema verkalýðsfélag, sem hann er félagi í, hafi fyrir hönd verkamannsins fallið frá slíkum rétti í máli, sem rekið er fyrir vinnudómstólnum.

36. gr.

Dómstóllinn skal halda dómþing í Reykjavík, nema formaður telji hentugt eða nauðsynlegt að halda þau annarsstaðar í einstökum málum, eða út af aðiljaskýrslum, vitnaleiðslum, skoðunar- og matsgerðum (sbr. 48., 53. og 54. gr.).

Formaður dómstólsins ákveður, hvenær dómþing skuli halda.

Ritari dómstólsins heldur þingbók, dómabók og aðrar bækur, eftir nánari fyrirmælum dómstólsins og samkvæmt því, sem venja er til um almenna dómstóla landsins.

Í forföllum formanns gegnir varaformaður störfum hans.

37. gr.

Mál skal höfða þannig, að stefnandi afhendir ritara dómstólsins stefnu með sjö eftirritum. Séu fleiri en einn stefndir, skal auk þess fylgja eftirrit handa hverjum þeirra.

Í stefnu skal rita:

- a. nöfn og heimilisfang stefnanda og stefnda,
- b. ýtarlega frásögn um alla málavexti og kröfur stefnanda,
- c. skýrslu um skjöl þau og önnur sannanagögn, sem stefnandi vill nota sér til stuðnings, hvernig hann vilji afla þeirra og til hvers hann ætli að nota þau, enda fylgi stefnu öll slík skjöl, er stefnandi þegar hefir handbær, og jafnmörg eftirrit sem af stefnunni,
- d. skýrslu um þau sannanagögn, sem stefnandi vill skora á stefnda að koma fram með, eða hann óskar að dómstóllinn aðstoði um útvegum á,
- e. tillögur um það, hvenær og hvar dómþing skuli halda í málinu.

Nú telur formaður dómstólsins stefnu vera í einhverju ábótavant, og leiðir hann þá athygli stefnanda að því sem fyrst og styður að því, að úr verði bætt.

Stefnu skal fylgja skýrsla um samningsumleitanir þær, sem farið hafa fram milli aðilja út af sakarefninu, eða sannanir fyrir því, að slíkar samningsumleitanir hafi árangurslaust verið reyndar af hendi stefnanda. Skorti slíkar sannanir, bendir formaður dómstólsins stefnanda á, að málið verði ekki tekið fyrir nema upplýst sé, að stefnandi hafi árangurslaust reynt að ná samkomulagi um ágreiningsatriðin.

38. gr.

Þegar formaður dómstólsins telur fullnægjandi stefnu þá, sem stefnandi hefir afhent, og telur nægar sönnur færðar á, að aðiljar hafi reynt að semja um málið, eða stefnandi reynt samninga árangurslaust, sendir formaður tafarlaust eftirrit af stefnunni til stefnda ásamt eftirritum skjala, sem ræðir um í 37. gr. c.

Jafnframt skorar hann skriflega á stefnda að senda dómstólnum innan tiltekinn tíma varnarskjal með jafnmörgum eftirritum sem fyrr segir um stefnur, og bera þar fram kröfur sínar og skýrslu um þau atriði af hans hendi, er ræðir um í 37. gr. c. og d. hér að framan.

39. gr.

Þegar formanni hefir borizt svar stefnda eða liðinn er frestur sá, sem stefnda var settur, ákveður formaður, hvar og hvenær skuli dómþing halda, og skal flýta

því svo sem unnt er. Þó getur formaður, þegar alveg sérstaklega stendur á, leyft aðiljum frekari skrif um málið, áður en dómþing er ákveðið.

40. gr.

Ritari dómstólsins tilkynnir dómurum dómþingið, og skal einnig tilkynna það varamanni, ef ritari telur þess muni þörf. Jafnframt sendir ritari hverjum dómara eitt eftirrit af stefnunni og öðrum fyrrgreindum skjölum, sem aðiljar senda dómstólnum.

41. gr.

Formaður ákveður stefnufrest fyrir málsaðilja, og má hann ekki vera styttri en tveir sólarhringar auk þess tíma, sem ferðalög þeirra til dómþingsstaðar sennilega muni taka. Ritari tilkynnir málsaðiljum dómþingið, og hafi stefndi sent varnarskjal, skal það jafnframt sent stefnanda. Tilkynning til málsaðilja skulu stefnuvottar birta, nema hún sé send í símskeyti, sem afhendist aðilja sjálfum.

Samkvæmt fyrirlagi formanns stefnir ritari, með stefnu birtri af stefnuvottum eða með símskeyti, vitnum, sérfróðum mönnum og öðrum, sem formanni virðist þurfa að leita hjá upplýsinga um málið. Skal þeim birt fyrir kall með kvöldfresti, auk þess tíma, sem ætla má, að þurfi til ferðalags.

Formaður stýrir þinghaldi.

42. gr.

Sókn máls og vörn fyrir vinnudómstólnum skal að öðru leyti en því, sem að framan segir, munnleg vera. Formanni er rétt að heimta það, að málflytjandi haldi sér við efnið, og hefta það, að ræður verði langar úr hófi fram.

Mál skal þó flytja skriflega:

- a. ef stefndur sækir eigi þing, og
- b. ef báðir aðiljar eða umboðsmenn þeirra óska þess, enda telji dómstóllinn sérstaka ástæðu til þess, sakir þess að mál er svo margbrotið.

43. gr.

Heimilt er aðiljum að fela hverjum sem vera skal flutning máls. Nú vill aðili fela fleirum en einum flutning máls, og úrskurðar þá dómstóllinn, hvort það skuli leyft.

44. gr.

Dómstóllinn ákveður, hvort veita skuli öðrum en aðiljum og umboðsmönnum þeirra leyfi til þess að vera viðstaddir þinghaldið. Nú er þinghald fyrir luktum dyrum, og er þá öllum viðstöddum bannað að segja frá því, sem gerzt hefir þar, nema leyfi dómstólsins komi til, að viðlögðum sektum, sem dómstóllinn ákveður í hvert sinn eftir málavöxtum.

Dómstóllinn hefir sjálfstæða skyldu til þess að styðja að því, að mál verði sem bezt upplýst.

45. gr.

Málsmeðferð hefur með að stefna er fram lögð og lesin upp. Síðan heldur stefnandi sóknarræðu sína, leggur fram skjöl og gerir réttarkröfur sínar. Þá svarar stefndur, ef hann vill, og leggur fram skjöl af sinni hálfu. Eigi skal hvor aðilja oftara tala en tvisvar, og þegar mál er skriflega flutt, er rétt að sókn og vörn sé tvisvar flutt, og ákveður dómstóllinn frest til þess.

Yfirlýsingar aðilja um málsatvik, sem eigi liggja fyrir í skjölum málsins, getur formaður dómstólsins látið bóka í þingbók að efni til í aðalatriðum, en lesa skal hið bókaða og fá samþykki aðilja.

Þegar munnlegum málf lutningi er lokið, skal innfæra í þingbókina kröfur aðilja, nema að því leyti, sem vísað er til stefnu eða kröfur lagðar fram skriflega.

46. gr.

Dómstóllinn ákveður, hvort formatriði skuli úrskurðað sérstaklega eða í sambandi við efnishlið málsins.

Stefndi getur gert gagnkröfur án þess að til þess þurfi gagnsóknarmál.

47. gr.

Nú leggur stefnandi fram skjöl önnur en þau, sem nefnd eru í stefnu, eða dómstóllinn telur framlögð skjöl þess eðlis, að aðili þurfi frest til andsvara eða til að útvega ný skjöl, eða ræður aðilja gefa tilefni til útvegana nýrra skjala, og getur dómstóllinn þá veitt hæfilegan frest á meðferð málsins.

Venjulega skulu aðiljar kynna sér framlögð skjöl á dómþingi, og ber að veita þeim nægilegt svigrúm í því efni. Telji dómstóllinn þetta ekki nægilegt, skal málinu frestað, ef aðili krefst þess.

Nú telur dómstóllinn eða aðili, að nauðsyn sé frekari upplýsinga í málinu með aðiljaskýrslu, vitnum, útnefning skoðunar- og matsmanna eða á annan hátt, og getur dómstóllinn þá úrskurðað að fresta málinu svo sem með þarf.

48. gr.

Dómstóllinn getur með eða án kröfu annars aðilja úrskurðað, að aðili skuli, með þeim fyrirvara, sem dómstóllinn ákveður, mæta sjálfur fyrir dómstólnum til þess að gefa aðiljaskýrslu með því að svara spurningum dómstólsins sjálf eða gagnaðilja viðvikjandi hverju því atriði, sem dómstóllinn telur hafa þýðingu fyrir úrslit málsins. Formaður úrskurðar, hvort spurningar skuli vera skriflegar. Auk þess hefir aðili sjálfur rétt til að gefa sérstaka aðiljaskýrslu fyrir dómstólnum, nema hann úrskurði, að slík skýrsla sé þýðingarlaus fyrir málið.

Dómstóllinn getur úrskurðað, að sá aðili, sem á hvílir sannanaskylda, megi staðfesta aðiljaskýrslu sína með eiði, eða að gagnaðili synji með eiði fyrir það, að rétt sé borið fram gegn honum.

Aðiljar mega aðeins vinna eið að staðreyndum, sem þeim eru persónulega kunnar.

49. gr.

Dómstóllinn má ákveða, að aðiljaskýrsla fari fram fyrir héraðsdómi á varnarþingi hlutaðeiganda. Annars eru aðiljar skyldir að mæta fyrir dómstólnum sjálfum, eftir þeim reglum, sem hér skal greina:

Þeir, sem búsettir eru í Reykjavík, Hafnarfirði, Gullbringu- og Kjósarsýslu, Árnassýslu, Rangárvallasýslu, Vestur-Skaftafellssýslu, Mýra- og Borgarfjarðarsýslu, Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu og Dalasýslu, skulu mæta til þinghalds í Reykjavík.

Þeir, sem búsettir eru í Barðastrandarsýslu, Vestur-Ísafjarðarsýslu, Ísafirði og Norður-Ísafjarðarsýslu, skulu mæta til þinghalds á Ísafirði.

Þeir, sem búsettir eru í Strandasýslu, Húnavatnssýslu og Skagafjarðarsýslu, skulu mæta til þinghalds á Blönduósi.

Þeir, sem búsettir eru í Eyjafjarðarsýslu, Siglufirði, Akureyri, Suður-Þingeyjarsýslu og Norður-Þingeyjarsýslu, skulu mæta til þinghalds á Akureyri.

Þeir, sem búsettir eru í Norður-Múlasýslu, Seyðisfirði, Neskaupstað, Suður-Múlasýslu og Austur-Skaftafellssýslu, skulu mæta til þinghalds á Seyðisfirði.

50. gr.

Nú kemur aðili ekki til þinghalds til þess að gefa aðiljaskýrslu, þó ekki séu að dómi dómstólsins lögleg forföll, eða aðiljaskýrsla er óljós eða af öðrum ástæðum ófullnægjandi, og getur dómstóllinn þá lagt skýrslu gagnaðilja til grundvallar um atvik málsins.

51. gr.

Ákvæði laga um framburð vitna gilda, eftir því sem við á, um aðiljaskýrslur, þar á meðal um skyldu til að svara spurningum og um hegningarákvæði viðvikjandi röngum framburði fyrir rétti.

52. gr.

Þegar félag sækir mál vegna deildar í félaginu eða einstaklingsfyrirtækis, eða félag er sótt vegna deildar í því eða einstaklingsfyrirtækis, gilda framanritaðar reglur um aðiljaskýrslur og aðiljaeið um þá, sem málið er flutt fyrir.

53. gr.

Dómstóllinn getur kallað menn til þess að bera vitni fyrir dómstólnum, og aðiljar eiga rétt á að stefna mönnum þangað til þess að bera þar vitni sem fyrir hina almennu dómstóla landsins. Dómstóllinn eiðfestir vitni, þegar hann telur það rétt, eða samkvæmt kröfu aðilja. Gilda almennar reglur um vitnaskyldu, trúverðugleik vitna, vitnaleiðslurnar sjálfar og hegningarákvæði um rangan framburð.

Dómstóllinn getur ákveðið, að vitnaleiðsla fari fram á varnarþingi vitnis fyrir héraðsdómara. En annars eru vitni skyld að mæta fyrir dómstólnum sjálfum samkvæmt því, er segir í 49. gr. um skyldu aðilja til móts vegna aðiljaskýrslu.

54. gr.

Dómstóllinn getur framkvæmt skoðunar- og matsgerðir, annaðhvort allir dómendur eða einhverjir þeirra eftir ákvörðun dómstólsins. Ennfremur getur dómstóllinn, með eða án kröfu aðilja, útnefnt skoðunar- og matsmenn án tillits til heimilisfestu, en þar um gilda að öðru leyti almennar reglur, þó þannig, að skylda útnefndra manna til þess að mæta fyrir dómstólnum sjálfum ákveðst svo sem segir í 49. gr. um aðilja að því er aðiljaskýrslur snertir, enda getur dómstóllinn ákveðið, að héraðsdómur taki við skýrslum hinna útnefndu manna.

55. gr.

Stefnur til aðilja, vitna og annara skal birta á venjulegan hátt, nema þegar um símskeyti er að ræða, því þá nægir afhending þess samkvæmt reglum símastjórnar. Formaður dómstólsins ákveður stefnufrest í hvert sinn, sbr. þó ákvæði 41. gr. Stefnufrests skal getið í stefnunni.

Aðiljar eru skyldir til þess að mæta eða láta mæta til þinghalds í Reykjavík, nema um aðiljaskýrslu sé að ræða, því þá fer eftir því, sem segir í 49. gr. En auk þess eru aðiljar skyldir til, þegar eigi er um aðiljaskýrslu að ræða, að mæta til þinghalds samkvæmt þar settum reglum.

56. gr.

Dómstóllinn úrskurðar, hverja þóknun skuli greiða vitnum, skoðunar- og matsmönnum, og ber þar að fara eftir því, hvernig á stendur í hvert sinn, með það fyrir augum, að menn verði skaðlausir.

57. gr.

Formaður dómstólsins úrskurðar ágreiningsatriði, sem koma fram við aðiljaskýrslur, vitnaleiðslur eða við staðfesting skoðunar- og matsgerða.

58. gr.

Nú mæta eigi vitni, skoðunar- og matsmenn eða aðrir, sem löglega eru kallaðir fyrir dómstólinn, og lögmæt forföll eigi sönnuð, eða þeir neita að svara spurningum, vinna eið eða drengskaparheit, eða þeir fara úr þinghaldi án leyfis dómstólsins áður en því er lokið, og getur dómstóllinn þá í hvert sinn, sem slíkt skeður, úrskurðað sektir á hendur þeim og að þeir skuli greiða aukakostnað, sem þeir hafa orsakað við meðferð málsins. Sama er um það, þegar útnefndir skoðunar- eða matsmenn neita að ástæðulausu, að áliti dómstólsins, að framkvæma gerðir þær, sem þeir hafa verið útnefndir til, eða vanrækja skyldur sínar í því efni.

59. gr.

Dómstóllinn skal styðja að því, að haldnir séu samningar, sem aðiljar hafa gert um gerðardóma. Nú telur dómstóllinn, að málið í heild heyri undir sérgreinar-

gerðardóm, og vísar hann þá málinu frá dómi. Þó getur dómstóllinn, þegar svo stendur á, dæmt mál sjálfur, ef telja má óframkvæmanlegt eða mjög erfitt og tafsammt, að sérgreinargerðardómur geri út um málið, eða ef báðir aðiljar óska þess, að dómstóllinn dæmi málið.

Nú heyrir mál að nokkru leyti undir sérgreinargerðardóm, og getur dómstóllinn þá frestað uppkvaðning dóms þar til úrskurður gerðardóms liggur fyrir. Dómstóllinn getur snúið sér beint til gerðardóma hinna ýmsu atvinnugreina til þess að fá upplýsingar, þegar liggur fyrir ágreiningur sérgreinarlegs efnis, og hann getur, þegar hann telur þess þörf, kallað sérfróða menn sér til aðstoðar, og hafa þeir rétt til þess að láta uppi skoðanir sínar við meðferð málsins, en þeir skulu, eftir því sem við verður komið, vera jafnmargir frá hlið hvors aðilja. Dómstóllinn getur ákveðið, að hinir sérfróðu menn skuli vera viðstaddir atkvæðagreiðslu dómara.

60. gr.

Dómstóllinn úrskurðar, ef ágreiningur verður, hvort félag geti talizt vinnuveitendafélag eða verkalýðsfélag samkvæmt lögum þessum.

Nú telur dómstóllinn, að vinnuveitenda- eða verkalýðsfélag, sem stefnir eða er stefnt í máli, sé svo þýðingarlitíð, að gagn það, sem megi verða að því, að dómstóllinn dæmi málið, sé svo óverulegt, að kostnaður og fyrirhöfn við málið beri það mjög ofurliði, og má dómstóllinn þá vísa málinu frá dómi, og telst málið þá heyra undir almenna dómstóla. Slikum frávisunardómi verður ekki áfrýjað.

61. gr.

Dómstóllinn ákveður sektir fyrir vitaverða framkomu aðilja, málflytjenda og annara fyrir dómi, hvort heldur er skriflega eða munnlega, eftir sömu reglum sem hinir almennu dómstólar, og skulu allar slíkar sektir renna í rikissjóð. Eins má vísa mönnum burt úr þinghaldi vegna ósæmilegrar framkomu.

62. gr.

Við meðferð mála fyrir dómstólnum skal engin réttargjöld greiða til rikissjóðs, og nær þetta einnig til vitnaleiðslna og annara réttargerða í sambandi við mál, sem rekin eru fyrir dómstólnum, þó framkvæmd séu fyrir hinum almennu dómstólum landsins. En dómstóllinn getur í dómum sínum og úrskurðum ákveðið, að annarhvor aðilja eða báðir — og þá í hvaða hlutföllum — skuli borga í rikissjóð tiltekna upphæð til greiðslu kostnaðar við meðferð málsins að öllu eða nokkru leyti.

Dómstóllinn getur með úrskurðum sínum og dómum dæmt aðilja til þess að greiða gagnaðilja málskostnað eftir sömu reglum sem almennir dómstólar.

63. gr.

Hjá dómstólnum ræður afl atkvæða úrslitum, nema öðruvisi sé ákveðið í lögum þessum. Dóma og úrskurði skal kveða upp svo fljótt sem unnt er, og ef aðiljar eru ekki viðstaddir, skal tafarlaust senda þeim í ábyrgðarbréfi eftirrit af úrskurðum og dómum. Nú líða meira en 3 dagar frá því að dómstóllinn hefir tekið mál undir úrskurð eða dóm, án þess að úrskurður eða dómur sé uppkveðinn, og skal þá tilgreina þar ástæður til dráttarins.

Nú eru gallar á dómi sakir ritvillu, reikningsskekkju eða annars slíks, eða dómur hefir orðið óskýr að niðurstöðu, og getur dómstóllinn þá, þegar aðili krefst þess innan tveggja vikna frá uppkvaðning dóms, úrskurðað, að málið skuli tekið upp aftur og í því uppkveðinn nýr úrskurður eða dómur. Um kostnað út af beiðni um endurupptöku máls fer sem segir í 62. gr.

64. gr.

Úrskurði eða dómi um frávisun máls má áfrýja til hæstaréttar innan mánaðar frá uppkvaðning, sbr. þó 60. gr.

Aðrir en þeir, sem eru aðiljar máls, geta áfrýjað til hæstaréttar úrskurðum, sem skyldar þá til þess að bera vitni, framkvæma skoðunar- og matsgerðir eða gera annað til upplýsingar málum, svo og til að vinna eið, eða til þess að greiða sektir. Sama er um aðilja að því er snertir dóma til sektargreiðslu.

Áfrýjunarfrestur er ein vika frá birting úrskurðar eða dóms.

Dómum vinnudómstólsins má áfrýja til hæstaréttar til ónýtingar sakir þess að málið hafi eigi heyrt undir dómshald dómstólsins, og er þá áfrýjunarfrestur einn mánuður frá uppkvaðning.

Aðrir úrskurðir og dómur dómstólsins en þeir, sem ræðir um í 1.—3. lið þessarar greinar, eru endanlegir og verður ekki áfrýjað. Eru þeir aðfararhæfir, en dómstóllinn ákveður aðfararfrest.

65. gr.

Dómsgerðir dómstólsins skal gefa út í nafni hans og með innsigli hans og nafn formanns undir.

Ritari dómstólsins undirritar dómseftirrit og önnur endurrit úr bókum eða skjölum dómsins.

Ritlaun skal greiða samkvæmt venjulegum reglum.

66. gr.

Að því leyti, sem eigi eru fyriræli í lögum þessum um einhver atriði viðvikjandi meðferð málanna, skal dómstóllinn sjálfur ákveða, hvernig að skuli fara, og hafa í því efni hliðsjón af gildandi lögum um almenna dómstóla, en það er skylda dómstólsins að hraða meðferð mála svo sem frekast er unnt án réttarmissis aðilja.

IV. KAFLI

Ýms ákvæði.

67. gr.

Lög nr. 55 27. júní 1925, um sáttatilaunir í vinnudeilum, eru úr gildi felld.

68. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað.

Greinargerð.

Frv. þetta hefir verið borið fram á tveim síðustu þingum, og ætti því þingmönnum að vera vel kunnugt efni þess. Þetta skal þó enn á ný tekið fram um málið almennt:

Frá síðustu aldamótum hafa meiri breytingar orðið í atvinnulífi voru Íslendinga en á öllum fyrri öldum í lífi þjóðarinnar. Upp úr aldamótunum taka landsmenn að eignast þau tæki til framleiðslu sjávarafurða, sem stórvirkust eru, og við það verður sú bylting í þjóðlífinu, að stóriðja skapast til sjávar. Hinn aukni fengur, sem nú verður dreginn á land, fær þjóðinni nýtt fjármagn, sem verður undirstaða margskonar verklegra framfara og breyttra viðfangsefna mikils fjölda landsmanna. Það kemst rót á þjóðlífið og þungamiðja atvinnulífsins færast úr sveitum landsins til sjávarins. Fólksstraumurinn úr sveitunum til sjávarins, til fljótfegnara fjár, hefst og fer stöðugt vaxandi. Afleiðingin verður sú, að kaupstaðir landsins og sjávarþorp stækka óðfluga og verkaskipting manna verður greinileg. Stéttaskipting hefst í þjóðfélaginu. Aðiljar framleiðslunnar verða tveir, annarsvegar atvinnurekendurnir, er ráða yfir framleiðslutækjunum, hinsvegar verkamennirnir, er lifa á vinnu sinni. Og hér á landi, eins og um gervallan heim, skapast hagsmuna-ágreiningur milli þessara aðilja. Deilur rísa um skipting arðsins, og leiða oft til vinnustöðvana, oftast til

tjóns fyrir báða aðilja og ætíð á kostnað þjóðfélagsins í heild. Þess vegna ber ríkisvaldinu að láta þessi mál til sin taka og skipa þeim með lögum, sem öðrum mikilvægum þjóðfélagsmálum, þó á þann hátt, að réttur þessara aðilja til að ráða málum sínum og gæta hagsmuna sinna sé viðurkenndur með því fororði einu, að sjónarmið þjóðfélagsins séu ofar öllu öðru í þjóðfélaginu.

Vegna þess, hversu skammt er liðið frá því, að fyrrnefnd atvinnuþróun varð hér á landi, er eðlilegt, að íslensk löggjöf sé enn fábreytt og frumstæð um vinnuáhrifni, enda erum vér nú orðnir langt á eftir nágrannaþjóðum vorum í þessum efnum. Nú er því fyllsta þörf að hefjast handa, eigi eingöngu vegna atvinnuhátta sjávarútvegs, heldur einnig vegna breyttra háttanna í verzlunarrekstri og vaxandi iðnaðar.

Einasti visir íslenskrar löggjafar í þessum málum eru lög nr. 55 27. júní 1925, um sáttatilaunir í vinnudeilum. Voru þau lög sett með góðu samkomulagi beggja aðalaðilja þessara deilumála. Væri mjög æskilegt, að svo mætti einnig verða um þetta frv., og skal þess enn vænt, þar eð það hefir eigi inni að halda önnur ákvæði en þau, sem allir stjórnmalaflokkar í nágrannalöndum vorum hafa sameiginlega lögfest eða látið haldast í gildi.

Þegar þessum málum skal skipa með lögum hér á landi, er það eðlilegast, að við lítum á aðgerðir hinna Norðurlandaþjóðanna og hagnýtum okkur reynslu þeirra á þessu sviði löggjafarinnar, svo sem vér höfum gert á nær því öllum öðrum sviðum hennar. En þær hafa nú allar lögfest þessi mál. Fylgdi löggjöf þeirra sem fylgiskjöl með þessu frv., er það var fyrst borið fram á Alþingi (þskj. 72 1936), og var þá nánar skýrt frá efni hennar við athugasemdir um ýmsa kafla frv. Aðeins skal þess getið hér, að Danir hafa að verulegu leyti leyst þessi vandamál án löggjafar. Þar tókst svo giftusamlega til, að vinnuveitendur og verkamenn gerðu, eftir langvinnar deilur, sætt með sér, 5. september 1899, þar sem þeir viðurkenna hvorir aðra og setja ákveðnar reglur fyrir ákvörðun vinnustöðvunar. Hefir samkomulag þetta, sem nefnt er septembersættin (sjá fskj. I með þskj. 72 1936), haldizt fram á þennan dag og haft heillavænleg áhrif á atvinnulífið.

Mál þetta á sér langan aðdraganda hér á landi og hefir fengið allrækilegan undirbúning. Það hefir verið vandlega rætt í Vinnuveitendafélagi Íslands, sem í aðalatriðum er því samþykkt. Alþýðusamband Íslands hefir hinsvegar ennþá tekið máli þessu með litilli sanngirni eða skilningi. Það er þó vitað nú, að fjöldi verkamanna æskir þeirrar réttarverndar, sem frv. þetta færir þeim, og er því hlynntur, enda gætir frv. í hvívetna réttar þeirra engu síður en vinnuveitenda. En við flm. frv. lýsum því yfir, að við erum reiðubúnir til að taka til velviljaðrar athugunar sérhverjar skynsamlegar breytingar, er aðiljar málsins eða aðrir kunna að bera fram.

Aðalefni þessa frv. er þetta:

- 1) Vinnuveitendur og verkamenn og félög þeirra eru viðurkenndir jafnrétt háir aðiljar.
- 2) Ákveðnar reglur eru settar fyrir ákvörðun verksviptingar og verkfalls.
- 3) Ákvæðin um sáttatilaunir í vinnudeilum eru aukin, og skylda og vald sátta-semjara skerpt frá því, sem nú er.
- 4) Stofnaður er Vinnudómstóll Íslands, er sker úr öllum ágreiningi út af samningum vinnuveitenda og verkamanna.

Réttur verkamanna til að beita verkfalli og vinnuveitenda til verksviptingar, til að knýja fram kröfur þeirra, er látinn haldast að höfuðefni, en skyldur þjóðfélagsins til að hindra slík örþrifarad eru auknar og vald þess yfir þessum málum tryggt nokkuð.

Að öðru leyti er vísað til greinargerðar um kafla frv. og einstakar greinar þess, er því hefir fylgt áður, svo og fskj. I—IX. (Sjá þskj. 72 1936).